

Vierde Hoofdstuk.

Arme August.

Jan Moerman had innig medelijden met vrouw Donkers. Vier maal per dag kwam de postbode door de straat en telkens stond vrouw Donkers aan de deur zijn nadering af te spieden. En dan liep ze hem tegemoet en vroeg: „Niets voor mij, facteur?” *)

„Neen,” zei de postbode, die zelf verdrietig werd, omdat hij de arme moeder maar steeds teleurstellen moest.

Meer dan twee weken waren verlopen en maar geen brief van August.

De kranten hadden geschreven over hevige gevechten bij Luik, St. Truiden, Diest, Thienen, Aarschot, Mechelen. De Duitschers waren al van 20 Augustus de hoofdstad van België, Brussel, binnengetrokken. Koning Albertus' leger bevond zich in de vesting van Antwerpen, vanwaar er nu veel brieven in Vlaanderen ontvangen werden.

Doch geen taal of teeken van August.

---

*) Zoo noemt men daar den postbode.

Michiel Donkers vertelde aan Jan, dat zijn moeder zoo dikwijls schreide. Vader wilde haar dan troosten, maar was zelf ook zeer ongerust.

Zekeren morgen moest Jan een boodschap doen. Hij kwam voorbij het huisje van Donkers en hoorde daar binnen luid weenen.

„Zouden ze slecht nieuws gekregen hebben,” dacht Jan.

Maar hij durfde niet binnentreden om er naar te vragen, al kwam hij dikwijls bij zijn kameraad.

Juist stapte een buurvrouw buiten.

„Is er iets gebeurd?” vroeg Jan.

„Ja . . . August is dood.”

„Dood!” riep de jongen verschrikt.

„Arme menschen, nu weten ze het zeker. Eerst is de vader van een soldaat het voorzichtig komen vertellen en dan heeft ie een brief van zijn zoon laten lezen. Die zoon was in 't zelfde regiment als August en heeft hem dood zien liggen . . . en hem ook zien begraven.

't Is toch wreed, o, zoo wreed . . . Vrouw Donkers is om gek te worden. Zoo'n brave, ferme jongen ook! . . .”

Jan vergat zijn boodschap en liep op een draf naar huis terug.

„Moeder,” zei hij hijgend, „August is dood.”

„Wat!” stamelde vrouw Moerman. „August Donkers dood!”

„Ja, moeder.”

Jan vertelde wat hij gehoord had.

„O, die arme, arme moeder en vader!” zei vrouw Moerman bedroefd. „Ik moet er dadelijk heen . . . Pas zoo lang op Marietje.”

Vrouw Moerman begaf zich naar 't huis van rouw en leed.

„Weet je 't al!” snikte de moeder van den gesneuvelde.

„August is dood, o, die goede, brave zoon toch . . . Nooit zien we hem terug, o, nooit meer! Ie ligt daar in den vreemde begraven. Gezond weggegaan en nu zoo opeens dood! . . . O, 't is al te erg, ik kan het niet dragen.”

Vrouw Moerman wist niet wat ze hier zeggen moest . . . Ze zou willen troosten, maar vond geen woorden.

Vader Donkers, wiens oogen ook rood waren, maar die zich toch nog goed wilde houden, gaf haar den brief van August's vriend.

En Jan's moeder las.

De soldaat schreef naar zijn huis.

Lieve Ouders,

We zijn nu binnen den vestinggordel van Antwerpen. Wat hebben we veel moeten strijden! Maar de Duitschers zijn zoo machtig en ons legertje is zoo klein.

Veel makkers zijn gevallen. Er is een onzer beste vrienden bij, August Donkers. Hij is bij Halen gesneuveld, een klein dorp dicht bij Diest.

Den 12en Augustus hebben we daar hevig gestreden tegen Deutsche cavallerie en infanterie. Wij moesten trachten den vijand te verhinderen verder in België op te rukken. Dien dag hebben we de overwinning behaald, maar de Duitschers kwamen zooals altijd met groote macht terug.

Er is te Halen gevochten man tegen man, met de bajonet. O, dat is zoo vreeselijk! Elk huis was als een fort, waaruit wij den vijand moesten jagen.

Ook in 't open veld streden we. Deutsche ruiters stormden tegen ons in, maar wij lieten hen niet naderen.

's Avonds lag het veld vol doode soldaten en paarden.

O, wat een tooneel! Zomer zijn, overal de weelde der natuur, 't gouden graan, al lag het vertrapt, de boomen met hun prachtigen bladerdos . . . en hier en daar al die jonge mannen, zoo plots uit 't leven weggerukt.

O, die dooden, de ledematen krampachtig samenge-drukt, van velen het lichaam verminkt!
Overal, overal bebloede kleedingstukken, gebroken wapens, fietsen, allerlei voorwerpen.

Hoeven vernield. De runderen dood ter aarde met de pooten omhoog. Zoo zag ik er zes bij het lijk van den stalknecht, die zeker de dieren had willen redden, maar met hen door den dood verrast werd.

Ik moest helpen de lijken begraven. Een treurig werk. Boeren groeven groote kuilen. Daarin werden veel dooden te samen neergelegd.

Ik kwam bij 't riviertje de Gethe . . . in een weide. Van 't gras zag men bijna niets meer. 't Veld lag vol lichamen.

En daar herkende ik eensklaps August Donkers bij de gesneuvelden. Weenend boog ik me over mijn vriend. Hij lag rustig, als sliiep hij. Een kogel had hem in 't hoofd getroffen. Geleden heeft de arme jongen zeker niet. Met toestemming van een overste nam ik eenige voorwerpen uit zijn zak, die ik u voor de familie stuur.

Toen 't graf klaar was, heb ik er August zelf in gelegd. 'k Kruiste zijn armen op de borst en legde een groot blad van een waterplant op zijn gelaat. Een kist kunnen wij aan onze gesneuvelde makkers niet geven. 'k Las een gebed voor hem. 'k Schreide toen 'k het

graf zag sluiten. Als ik gespaard blijf, zal ik later aan zijn ouders kunnen wijzen, waar hij ligt.

Vertel het nu voorzichtig, 't is beter, dat zij de waarheid weten.

August is gevallen voor ons arm vaderland. Als een held stierf hij. Ge weet welke wreedheden er gebeurd zijn in België. Wij strijden nu voor de bescherming van onze gezinnen. In dien strijd is August een martelaar geworden.

O, dat slagveld, lieve ouders, hoe getuigde het van alle oorlogsellende!

En in de dorpen lagen Belgische en Duitsche gewonden te kermen en te stenen!

Niet alleen bij Halen is er zooveel geleden geworden, maar op talrijke plaatsen.

Nu zijn we rond Antwerpen. De forten zijn klaar om den vijand te ontvangen, als hij onze laatste vesting aanvalt. En wij zullen allen onzen plicht doen.

Lieve ouders, troost u met de gedachte, dat wij strijden voor ons lief België, voor u allen. Onze dappere Koning geeft het voorbeeld, en onze edele Koningin is voortdurend bij de gewonden.

Ik ben goed gezond; mij ontbreekt niets. Wees onbekommerd om mij. Hartelijke groeten . . . Bid voor uw zoon. En leve de Koning en de Koningin, leve België!

Uw zoon

Maurice.

Vrouw Moerman had den brief niet met droge oogen kunnen lezen.

Ze gaf hem aan vader Donkers terug en dan greep ze de arme moeder bij de hand en zei snikkend:

„O, ik heb zoo'n medelijden met je, zooveel medelijden. . .
Die arme August. . . .”

„'t Is te erg, ik kan 't niet dragen,” jammerde vrouw Donkers. „O, men lieve August toch, men goede jongen! Toen ie weg ging, troostte ie me nog. Ie hield zich zoo goed. En nu dood. . . . me zoo plots ontnomen en daar in den vreemde begraven.”

Vader Donkers brak ook in snikken los. Hij liep naar het tuintje, om daar in de eenzaamheid eens uit te kunnen weenen, te schreien over zijn zoon, zijn flinken August.

En zoo was er smart en rouw in vele gezinnen.

En altijd maar door maaide de dood.

Jan las dien dag ook den brief.

's Avonds lag hij in bed weer diep bedroefd na te denken.

Daar bij Halen was het geweest als in den ouden tijd bij West-Roozebeke, gelijk de molenaar vertelde.

En vader!

Zouden de Duitschers nu op Antwerpen trekken en zou vader ook nog oorlog moeten voeren?

Verbeeld eens, dat die goede vader daar dood neer lag als August Donkers en in zoo'n groot graf begraven moest worden.

Jan mocht er niet aan denken.

En toch, 't gebeurde met zoovelen!

Eenige dagen later had in de St. Michielskerk een lijkdienst plaats voor August Donkers.

De doode was al begraven, ver van zijn geboortestad.

Toch werd hij in den eigen tempel herdacht.

De kerk liep geheel vol. Ieder gevoelde, dat men jegens den gestorvene, gevallen voor 't vaderland, dankbaarheid verschuldigd was.

En toen 't orgel het volkslied speelde, bleef geen oog droog.

Nooit had men zoo sterk gevoeld, wat het vaderland beteekent, als nu in de dagen van beproeving, in dezen tijd, waarin duizenden mannen hun leven voor België waagden.

Zoo was Augustus, de eerste oorlogsmaand voorbij gegaan.

De Duitschers waren nu meester te Luik, Namen, Brussel en hun legers trokken steeds verder Noord-Frankrijk in.

Men zei, dat ze al spoedig te Parijs zouden zijn.

Antwerpen lieten ze nog met rust. Wel waren sterke troepen in Midden-België achtergebleven, maar ze belegerden de laatste veste niet.

Toch deden de Belgen uitvallen en bij Mechelen werd er voortdurend hevig gestreden. Ook elders, als te Aalst en te Dendermonde.

Jan's vader schreef, dat hij nog rustig op 't fort en dus nog niet in den oorlog was.

Ook de vader van Frans Dewale lag op een fort en had al evenmin een schot moeten lossen.

De Koning en Koningin woonden nu natuurlijk niet meer te Brussel, maar in 't paleis te Antwerpen. In deze stad was ook de Belgische regeering.

Vader vertelde in een van zijn brieven, dat een groot Duitsch luchtschip, een Zeppelin, 's nachts boven Antwerpen was gekomen en bommen gegooid had. Eenige mannen en vrouwen waren gedood en een aantal huizen beschadigd geworden.

Meer bemerkte men er van den eigenlijken oorlog niet. Wel voerde men elken dag veel gewonden met treinen en auto's binnen.

Jan schreef terug, dat het te Rousselare rustig bleef. Hij

vertelde, dat August Donkers gesneuveld was en gaf een beschrijving van den dienst in de St. Michielskerk.

Elke week werd op 't stadhuis geld uitbetaald aan de ouders en vrouwen van soldaten.

Al verdiende vader dus niets, toch had moeder geen gebrek. Wel moest ze zuinig wezen om rond te komen.... maar dat viel haar niet moeilijk, als ze aan de ellende der soldaten dacht.

EEN VLAAMSCH GEZIN

IN

OORLOGSTIJD

DOOR A. HANS

ALKMAAR. GEBR. KLUITMAN